

Centrum Ochrony Mokradeł

ul. Raszyńska 32/44 m. 140, 02-026 Warszawa

tel. (22) 498 18 99, fax (22) 499 72 15

e-mail: cmok@bagna.pl, www.bagna.pl

Centrum Ochrony Mokradeł
ul. Raszyńska 32/44 m. 140, 02-026 Warszawa
NIP 534-21-95-624, REGON 015159967
tel. (22) 498 18 99, fax (22) 499 72 15

Warszawa, 16 marca 2011 r.

Centrum Ochrony Mokradeł

Sprawozdanie merytoryczne z działalności w 2010 r.

1. Projekt LIFE Nature „Ochrona i poprawa stanu siedlisk rzadkich motyli podmokłych łąk półnaturalnych”

Celem zakończonego w marcu 2010 r. projektu Life Nature była czynna ochrona przyrody na obszarze czterech ostoi Natura 2000: Bagno Całowanie, Puszcza Kampinoska, Torfowisko Sobowice, Torfowiska Chełmskie. Projekt skupiał się na utrzymaniu, poprawie jakości siedlisk i odtworzeniu podmokłych oraz zmiennowilgotnych łąk, będących miejscem bytowania rzadkich gatunków motyli.

W ramach zadań realizowanych przez CMOK jako partnera projektu w 2010 r. przeprowadzono następujące działania:

- **Zakończenie prac terenowych**

W początkach roku 2010 miały miejsce ostatnie prace związane z odkrzaczaniem i usuwaniem biomasy z terenów podlegających działaniom projektowym. Zadania te zostały zakończone w pierwszym kwartale 2010 r.

- **Współorganizacja międzynarodowej konferencji Wetlands aLive**

W dniach 1-2 lutego Centrum Ochrony Mokradeł, Polskie Biuro Regionalnego Centrum Ekologicznego na Europę Środkową i Wschodnią i Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowały międzynarodową konferencję podsumowującą projekt Motylowe Łąki. Tematyka obejmowała wiele aspektów wdrażania projektów czynnej ochrony przyrody na obszarach mokradłowych Europy Centralnej, prezentowanych zarówno przez naukowców, przedstawicieli Funduszu LIFE Nature jak i osób doświadczonych we wdrażaniu projektów czynnej ochrony przyrody. Podczas konferencji wypróbowano po raz pierwszy w Polsce innowacyjny sposób pozyskiwania funduszy na ochronę przyrody, stosowany dotychczas z powodzeniem w Holandii - Aukcje dla Przyrody. Na aukcji licytuje się wartościowe z przyrodniczego punktu widzenia elementy krajobrazu. Wylicytowane

kwoty mają być przeznaczone na zabiegi czynnej ochrony wspomagające zachowanie tych elementów. Środki z aukcji przekazywane są na rzecz organizacji ekologicznych zajmujących się ochroną przyrody. Podczas konferencji sprzedano m.in. tradycyjny mazowiecki stóg, koszenie łąk biebrzańskich oraz znakowanie nadwiślańskich rezerwatów przyrody.

Idea przewodnia konferencji znalazła swój wyraz w końcowej, sześciopunktowej deklaracji. Mowa w niej m.in. o znaczeniu ochrony mokradeł Europy Środkowej dla różnorodności biologicznej i ograniczania globalnych zmian klimatycznych, uznania dla unijnego programu ochrony mokradeł LIFE-Nature oraz konieczności poprawienia finansowania naukowego monitoringu efektów ich ochrony i restytucji.

- **Przekazanie końcowego raportu merytorycznego Komisji Europejskiej**

We współpracy z pozostałymi beneficjentami projektu opracowano końcowy raport merytoryczny z realizacji projektu oraz przekazano go Komisji Europejskiej.

2. Projekt „Programy ochrony torfowisk alkalicznych (7230) oraz związanych z nimi zagrożonych gatunków – skalnicy torfowiskowej, lipiennika Loesela, miodokwiatu krzyżowego i gwiazdnicy grubolistnej”

Projekt rozpoczęty w 2008 r. realizowany jest wspólnie z Klubem Przyrodników. Współfinansowany jest on ze środków unijnego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Głównym celem projektu jest opracowanie i wydanie w formie publikacji krajowych programów ochrony torfowisk alkalicznych oraz występujących w obrębie tego siedliska 4 zagrożonych gatunków roślin. Realizacja projektu przewidziana jest do końca roku 2011, a jego głównym efektem będzie stworzenie krajowej bazy siedliska i gatunków oraz przygotowanie regionalnych programów ich aktywnej ochrony.

W roku 2010 Centrum Ochrony Mokradeł objęło swoimi działaniami obszar północno-wschodniej Polski, Mazowsza oraz Lubelszczyzny. W efekcie prowadzonej inwentaryzacji zebrano dane dla niemal 300 obiektów torfowiskowych o różnym stopniu zachowania siedliska 7230.

3. Projekt NFOŚiGW „Usprawnienie bieżącej działalności biura i organizacji akcji edukacyjno-badawczych”

Rozpoczęty w 2009 roku projekt realizowany był do końca sierpnia 2010 r. Jego celem było stworzenie odpowiednich warunków do pracy biurowej dla pracowników oraz wspomoczenie organizowanych cyklicznie przez Stowarzyszenie akcji edukacyjno-badawczych. W ramach projektu finansowany był etat dyrektora biura, którego zadaniem był nadzór nad pracownikami oraz nad tokiem bieżących spraw. Prace koordynowane w tym czasie przez dyrektora objęły: przygotowanie sprawozdania merytorycznego i finansowego z działalności Stowarzyszenia za rok 2009, nadzór nad końcowym rozliczeniem projektu „Motylowe Łąki - Ochrona i poprawa stanu siedlisk rzadkich motyli podmokłych łąk półnaturalnych”, złożenie raportu końcowego z realizacji projektu „Ochrona czynna lipiennika Loesela (*Liparis loeselii*) w północno-wschodniej Polsce”, przygotowanie i złożenie wniosków o dofinansowanie planowanych działań Stowarzyszenia („Ochrona wybranych siedlisk Natura 2000 na terenie Poligonu Rembertowskiego – renaturyzacja doliny Długiej”, „Conservation of rich fens near Sarnetki village”, „Dofinansowanie instytucjonalne pozarządowych organizacji ekologicznych na lata 2010-2012”, „Zachowanie mazowieckiej populacji chronionego storczyka lipiennika Loesela”, „Sasankowe Murawy – czynna ochrona ciepłolubnych śródłądowych muraw napiaskowych (*6120) we wsi Berzniki w powiecie sejneńskim”),

prowadzenie korespondencji urzędowej i merytorycznej, pomoc w organizacji konferencji „Mire Ecosystem Dynamics & Conservation of Biodiversity”, udział w postępowaniu administracyjnym dotyczącym zgłoszonych przez CMok szkód w ostoi Natura 2000 „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej” oraz na torfowisku przejściowym w okolicach Wizajn, postępowaniu dotyczącym składowania odpadów na Poligonie Rembertowskim oraz postępowaniu związanym z lotniskiem na terenie Bagna Całowanie, przygotowanie walnego zgromadzenia członków Stowarzyszenia, opracowanie zmian w Statucie Stowarzyszenia, działania z zakresu wdrażania Programu Rolnośrodowiskowego, nadzór nad stażystami, wolontariuszami i praktykantką.

W ramach działań edukacyjno-badawczych przeprowadzone zostały cztery akcje:

- **Dzień Mokradeł**

W nawiązaniu do tematu ogłoszonego przez Biuro Konwencji Ramsar, warszawskie obchody Światowego Dnia Mokradeł 2010 upłynęły pod hasłem "Ochrona mokradeł szansą dla klimatu". Tematyka ta pojawiła się najpierw na antenach radiowych - TOK FM, Plus Warszawa, VOX FM, poprzedzając cykl prezentacji przedstawionych 31 stycznia na Wydziale Biologii UW. Wśród prelegentów znaleźli się pracownicy naukowcy Wydziału Biologii UW, członkowie Centrum Ochrony Mokradeł oraz przedstawiciel Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. W drugiej części spotkania przedstawiono pokazy zdjęć z flisu Wisłą przez Mazowsze (Przemek Pasek - Fundacja Ja Wisła) oraz diaporamy Grzegorza Leśniewskiego (Związek Polskich Fotografów Przyrody). W obchodach Dnia Mokradeł wzięło udział około 70 osób – wśród nich: przedstawiciele placówek naukowych, administracji państwowej, organizacji pozarządowych, parków narodowych, studenci, uczniowie oraz osoby nie związane zawodowo z ochroną przyrody.

- **Liczenie żurawi w Mazowieckim Parku Krajobrazowym**

10 kwietnia 2010 roku na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego z inicjatywy Centrum Ochrony Mokradeł i Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków odbyła się akcja inwentaryzacyjna lęgowej populacji żurawia. Liczenie zaplanowane zostało na wczesnoporanne godziny, natomiast już dzień wcześniej uczestnicy akcji zebrali się w Szkole Podstawowej w Podbieli, aby poznać szczegóły metodyki liczeń, dokonać podziału wcześniej wytypowanych powierzchni między poszczególne grupy oraz zaplanować trasy przejść. Podczas wieczornego spotkania przedstawiona została również prezentacja dotycząca samego obiektu liczeń - pozycji gatunku w systematyce, siedliska życia, preferencji żywieniowych, rozmnażania, migracji, a także obecności żurawia w kulturze. Około godziny 5.00 w teren wyruszyło 9 grup (w sumie 38 osób), których zadaniem było notowanie na mapach usłyszanych i zaobserwowanych osobników. Nasłuchy i obserwacje prowadzone były w południowej części MPK – na obszarze rozciągającym się między Otwockiem a Osieckiem, obejmującym zarówno otwarte tereny podmokłych łąk, jak i częściowo zabagnione kompleksy leśne (olsy, śródleśne torfowiska). W efekcie, na terenie objętym inwentaryzacją odnotowano 8 par żurawi oraz ok. 25 osobników o niepotwierdzonej lęgowości (nieodzywające się w duecie, żerujące pojedynczo, przelatujące). Podobnie jak podczas ubiegłorocznej pilotażowej akcji liczenia żurawi, większości obserwacji dokonano w części Parku leżącej na południe od trasy Góra Kalwaria-Kołbiel, przede wszystkim blisko wschodniej, zachodniej i południowej granicy MPK.

- **Liczenie derkaczy na Bagnie Całowanie**

Akcja liczenia derkaczy odbyła się w nocy z 19 na 20 czerwca 2010 r. Bazą dla uczestników, podobnie jak rok wcześniej, była szkoła w Osiecku. Spotkanie rozpoczęło się prezentacją wprowadzającą w działania Stowarzyszenia na terenie Bagna Całowanie. Następnie przedstawiono gatunki podlegające kartowaniu. Po zapoznaniu się z obiektem liczeń i podzieleniu terenu między poszczególne grupy, ok. 21.30 rozpoczęły się właściwe liczenia. W zależności od grupy i inwentaryzowanego terenu, trwały one od 3 do 4 godzin. Poza derkaczami, liczone były również odzywające się o tej porze nocy przepiórki, brzęczki, świerszczaki, słowiki szare, strumieniówki i kropiatki. W akcji udział wzięło 31 osób, które wspólnymi siłami naliczyły sumarycznie 100 odzywających się samców derkacza, 24 świerszczaki, 9 strumieniówek, 8 przepiórek, 4 brzęczki oraz 1 słowika szarego.

- **Obóz botaniczny w Wieliczkach**

W dniach 18-25 lipca, na terenie Pojezierza Ełckiego, odbył się trzeci z cyklu "Studencki Obóz Botaniczny". Impreza organizowana jest co roku przez studentów i młodych absolwentów Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Białostockiej, pracowników naukowych tych uczelni, oraz Centrum Ochrony Mokradeł. Organizacja obozu naukowego pozwala osobom zaangażowanym dawniej w studencki ruch naukowy, obecnym pracownikom organizacji pozarządowych, uczelni i placówek naukowych, kontynuować swoją działalność wspólnie z obecnymi studentami.

W obozie udział wzięło 27 osób, z czego po ośmioro studentów i "świeżych" absolwentów Uniwersytetu Warszawskiego oraz Politechniki Białostockiej, sześć osób z Centrum Ochrony Mokradeł, a także pięciu opiekunów naukowych: dr Dan Wołkowycki (PB), dr Paweł Pawlikowski (UW, CMok), mgr Filip Jarzombkowski (CMok, IMUZ), mgr Piotr Zaniewski (UW) i mgr Łukasz Kozub (UW, CMok). Ponadto gościliśmy kilkoro pracowników nauki i ochrony przyrody z różnych miast Polski.

Bazą do wypadów w bliższe i nieco dalsze rejony Pojezierza Ełckiego było gimnazjum w Wieliczkach. Zajęcia odbywały się na terenie gmin Kalinowo, Wieliczki i Ełk. W trakcie obozu przeprowadzona została inwentaryzacja flory naczyniowej (ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem), wybranych grup mszaków oraz bioty porostów. W trakcie badań zidentyfikowanych zostało wiele nieznanych dotychczas stanowisk ginących gatunków roślin naczyniowych, w tym m.in. lipiennika Loesela *Liparis loeselii*, wełnianki delikatnej *Eriophorum gracile*, turzycy strunowej *Carex chordorrhiza*, goryczki krzyżowej *Gentiana cruciata*, gwiazdnicy grubolistnej *Stellaria crassifolia*. Spośród mchów zwraca uwagę bardzo rzadki, koprofilny (rozwijający się na odchodach zwierząt) mech podsadnika pęcherzykowatego *Splachnum ampullaceum*, a także np. haczykowiec błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* i błotniszek wełnisty *Helodium blandowii*. Poza tym, odnaleziono stanowiska kilku rzadkich i zagrożonych gatunków porostów: *Vulpicida pinastri*, *Ramalina fraxinea*, *Ramalina fastigiata*, *Tuckermannopsis sepincola*, oraz *Pleurosticta acetabulum*.

Istotnym elementem obozu była edukacja jego uczestników w zakresie rozpoznawania roślin naczyniowych, mszaków i porostów, ochrony przyrody, siedlisk i gatunków Natura 2000, a także typologii mokradeł. W oparciu o dane zebrane podczas obozu przygotowywana jest obecnie publikacja naukowa.

4. Przygotowanie projektów działań Stowarzyszenia oraz złożenie wniosków o ich dofinansowanie

W 2010 r. opracowano 7 projektów, które ubiegały się o dofinansowanie ze środków różnych funduszy – zarówno krajowych (regionalnych i ogólnopolskich), jak i międzynarodowych (unijnych i zagranicznych).

- **„Ochrona wybranych siedlisk Natura 2000 na terenie Poligonu Rembertowskiego – renaturyzacja doliny Długiej”**

Wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w ramach programu priorytetowego „Ochrona przyrody i krajobrazu” złożony został w lutym 2010 r. do NFOŚiGW. Projekt zakładał podjęcie działań renaturyzacyjnych skierowanych przede wszystkim na ochronę siedlisk łągowych w dolinie rzeki Długiej. Główne zadania dotyczyły lokalnego podniesienia i stabilizacji poziomu wód gruntowych w dolinie poprzez częściowe przywrócenie dawnego przebiegu rzeki (obecnie w dużym stopniu uregulowanej). Wniosek został odrzucony na etapie oceny formalnej, jako niekwalifikujący się do dofinansowania ze względu na przekroczenie dozwolonej wartości projektu.

- **„Conservation of rich fens near Sarnetki village”**

Wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia złożony został w marcu 2010 r. do holenderskiego funduszu EECONET Action Fund. Głównym celem projektu miała być ochrona cennego siedliska – mechowisk położonych w dolinie Sarnetki – wraz z ich różnorodnością biologiczną (stanowiska rzadkich gatunków: lipiennika Loesela oraz skalnicy torfowiskowej). Projekt zakładał osiągnięcie celu poprzez wykup ok. 8 ha gruntu (terenów najbardziej wartościowych pod względem przyrodniczym) oraz podjęcie tam doraźnych prac ochrony czynnej a także zaplanowanie prawidłowego zarządzania terenem. Ostatecznie projekt nie uzyskał dofinansowania ze środków EAF.

- **„Dofinansowanie instytucjonalne pozarządowych organizacji ekologicznych na lata 2010-2012”**

Wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w ramach programu priorytetowego „Wspieranie pozarządowych organizacji ekologicznych” złożony został na początku kwietnia do NFOŚiGW. Głównym celem projektu było usprawnienie funkcjonowania organizacji oraz umożliwienie prowadzenia działań administracyjno-prawnych w Stowarzyszeniu, w szczególności działań służących wprowadzeniu korzystnych przyrodniczo zmian w zapisach ustawy o ochronie przyrody. Projekt przeszedł pozytywnie ocenę formalną i merytoryczną, jednak ze względu na wyczerpanie alokacji środków przeznaczonych na realizację projektów złożonych w ramach konkursu, wniosek został wyłączony z dalszego postępowania.

- **„Zachowanie mazowieckiej populacji chronionego storczyka lipiennika Loesela”**

Oferta Centrum Ochrony Mokradeł na realizację zadania publicznego w ramach „Działań na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz ochrony walorów przyrodniczych województwa mazowieckiego” wpłynęła do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w kwietniu 2010 r. Planowane przedsięwzięcie miało na celu realizację działań służących utrzymaniu jedynej udokumentowanej na Mazowszu (w rezerwacie Torfy Orońskie) stanowiska storczyka lipiennika Loesela (*Liparis loeselii*) – gatunku silnie zagrożonego w skali kraju i Europy. Projekt został pozytywnie zaopiniowany, jednak na etapie podpisywania umowy z Urzędem Marszałkowskim okazało się, że środki przeznaczone

na dotacje dla organizacji pozarządowych uległy redukcji i uchwałą Zarządu Województwa Mazowieckiego odstąpiono od udzielenia przyznanego uprzednio dofinansowania.

- **„Sasankowe Murawy” – czynna ochrona ciepłolubnych śródłądowych muraw napiaskowych (*6120) we wsi Berzniki w powiecie sejneńskim**

W kwietniu 2010 r. złożono wniosek o dofinansowanie projektu ze środków EFRR w ramach priorytetu Rozwój infrastruktury ochrony środowiska Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego. Projekt zakładał podjęcie działań ochrony czynnej ciepłolubnych muraw napiaskowych w rejonie wsi Berzniki, w granicach Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk PLH200007 „Pojezierze Sejneńskie”, a także gatunków związanych z tymi murawami, w tym gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Wniosek został odrzucony ze względów formalnych. Złożony w odpowiedzi protest Stowarzyszenia został rozpatrzony negatywnie.

- **„Utrzymanie i poprawa stanu zachowania wybranych przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska.”**

Wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w ramach V Priorytetu PO IiŚ złożony został w CKPŚ we wrześniu 2010 r. Celem projektu miała być poprawa stanu zachowania oraz zapewnienie trwałości populacji 4 gatunków roślin: sasanki otwartej, obuwika pospolitego, skalnicy torfowiskowej oraz lipiennika Loesela będących przedmiotami ochrony ostoi Natura 2000 Puszcza Augustowska. Projekt przeszedł ocenę formalną i merytoryczną I stopnia, jednak ze względu na zbyt małą ilość uzyskanych punktów został wykluczony z dalszego postępowania.

- **„Sasankowe Murawy” - czynna ochrona muraw ciepłolubnych w północno-wschodniej Polsce**

Podobnie jak projekt dotyczący Ostoi Augustowskiej, również ten ubiegał się we wrześniu 2010 r. o dofinansowanie ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Projekt zakładał czynną ochronę muraw kserotermicznych (6210) oraz ciepłolubnych muraw napiaskowych (*6120) na terenie województwa podlaskiego i mazowieckiego. Planowane działania ochronne obejmować mają w przeważającej części tereny obszarów Natura 2000 (Pojezierze Sejneńskie, Murawy w Haćkach, Ostoja Nadbużańska, Bagno Całowanie), a poza nimi głównie rejon Mielnika (m.in. rezerwat przyrody „Góra Uszeście”). Projekt został oceniony pod względem formalnym, ocena merytoryczna przeciągnęła się na rok 2011.

5. Interwencje przyrodnicze

W 2010 r. toczyły się rozpoczęte już wcześniej postępowania administracyjne, w których Centrum Ochrony Mokradeł uczestniczyło jako strona. Oprócz tego, na bieżąco interweniowano w sprawach szkód przyrodniczych.

- **Postępowanie administracyjne w sprawie odwodnienia torfowiska w miejscowości Wizajny**

W wyniku zgłoszonej przez CMok w listopadzie 2009 r. szkody przyrodniczej na torfowisku przejściowym w Wizajnach (wykopanie rowu oraz położenie drenu odwadniającego teren torfowiska), na mocy decyzji RDOŚ w Białymstoku z dnia 18 lutego 2010 r., w kwietniu i lipcu 2010 r. przeprowadzone zostały działania naprawcze na torfowisku. Polegały one na usunięciu części rury odprowadzającej wodę oraz zasypaniu rowu odwadniającego. Prace naprawcze zakończono 19 lipca 2010 r.

- **Postępowanie administracyjne w sprawie składowania odpadów na Poligonie Rembertowskim**

W czerwcu 2009 r. Centrum Ochrony Mokradeł wraz z kilkoma innymi organizacjami pozarządowymi złożyło wniosek do Starosty Wołomińskiego o nieprzedłużanie przedsiębiorstwu Dar-Trans Dariusz Sobota pozwolenia na składowanie odpadów na Poligonie Rembertowskim (teren obszaru Natura 2000 Poligon Rembertów). W toku postępowania administracyjnego, w wyniku odwołania się CMok od decyzji nieuznającej organizacji ekologicznych za strony w niniejszym postępowaniu, w marcu 2010 r. odbyła się rozprawa w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym. W wyniku rozprawy WSA orzekł, że CMok może być stroną w sprawie. Decyzją Starostwa Powiatowego w Wołominie inwestorowi ponownie odmówiono pozwolenia na budowę wysypiska.

- **Postępowanie administracyjne w sprawie lotniska na Bagnie Całowanie**

Po korzystnym wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, uchylającym decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na budowę lotniska w Sobieniach-Jeziarach, inwestor - Jerzy Kazimierz Szymański oraz Samorządowe Kolegium Odwoławcze, złożyli skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Argumentowali oni m.in., że nie jest zadaniem sądu wnikać w kwestie merytoryczne dokumentacji (a więc złe wykonanego raportu o oddziaływaniu na środowisko), a uzgodnienie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody jest wystraszającym dowodem na to, iż jest ona kompletna i wystarczająca. Zarzucali także Sądowi, że nie dość szczegółowo sformułował On zarzuty, mówiąc tylko ogólnikowo, że kwestie wpływu inwestycji na środowisko przyrodnicze nie były należycie przeanalizowane. Dodatkowo, wskazali oni, że jeśli sąd uchyla decyzję, powinien wskazać, jaki organ administracji i co powinien w tej sytuacji zrobić, aby sprawę doprowadzić do końca. Na rozprawie w dn. 31.08.2010 Naczelny Sąd Administracyjny uwzględnił te skargi argumentując, że zarzuty WSA byłyby tylko wówczas zasadne, jeśli dokładne przeanalizowanie dokumentacji przez wydającego decyzję Wójta oraz uchylający zaskarżenie SKO mogłyby doprowadzić do innych wniosków - czyli niewydania bądź uchylecia decyzji. Jeśli zatem po przeanalizowaniu dokumentacji sprawy można by dojść do wniosku, że zgoda na budowę lotniska nie może być wydana, to WSA miał rację uchylając decyzję wójta gminy Sobienie-Jeziory. Na rozprawie 08.12.2010 w WSA, dokąd sprawa wróciła na skutek wyroku NSA, CMok wysunął więc szereg argumentów dyskwalifikujących raport o oddziaływaniu na środowisko, w tym brak obszaru Natura 2000 na mapach, brak inwentaryzacji przyrodniczej poza granicami inwestycji, znikomą inwentaryzację przyrodniczą itd. Na rozprawie obecny był także Wiesław Nowicki z OTOP i Ewa Weremczuk - mieszkanka sąsiadujących z lotniskiem Sobienek, a także dwaj pełnomocnicy Inwestora. Sąd niezwykle wnikliwie wysłuchał argumentów obu stron, a rozprawa zamiast zaplanowanej pół godziny trwała ponad 2 godziny (!) Ostatecznie Sąd ponownie uchylił zaskarżoną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na budowę lotniska, przy czym wiele argumentów przytoczonych w uzasadnieniu wyroku wskazuje na to, że Sędzia sam znalazł w ROŚ wiele niespójności i braków.

Jednocześnie 6.10.2010 w Naczelnym Sądzie Administracyjnym odbyła się rozprawa w sprawie uchylenia umorzenia postępowania w sprawie odwodnienia terenu lotniska i jego okolic. NSA oddalił skargi Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych i Jerzego Szymańskiego na wyrok WSA, nakazujący wszczęcie postępowania o odwodnienie terenu. Obecnie sprawa ta jest rozpatrywana przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Warszawie.

Mimo sukcesów w sądzie, inwestycja jest jednak nadal realizowana. Inwestor zbudował osiedle domów jednorodzinnych, które są na sprzedaż. Samoloty na nazwanym "ładowiskiem" lotnisku startują i lądują co ok. 20 min. w dzień powszedni, bez żadnych ograniczeń w sezonie lęgowym ptaków. Teren jest nadal silnie odwodniony.

- **Postępowanie administracyjne w sprawie zasypania żwirem torfowiska w okolicach miejscowości Krzywe (otulina Wigierskiego PN, obszar Natura 2000 Ostoja Wigierska – PLH200004)**

Szkoda w środowisku, zgłoszona w sierpniu 2010 r. przez Centrum Ochrony Mokradeł i Klub Przyrodników, dotyczyła zniszczenia siedlisk chronionych gatunków roślin i zwierząt w wyniku zasypania żwirem mokradła w obrębie Krzywe. 2 grudnia 2010 r. RDOŚ w Białymstoku wydała decyzję nakładającą na właścicieli działki obowiązek wykonania działań naprawczych, polegających na usunięciu nawiezionego żwiru i ziemi z terenu oraz wykonanie dwóch oczek wodnych dla płazów

- **Postępowanie administracyjne w sprawie szkód w ostoi Natura 2000 „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej”**

W marcu 2010 r., na wniosek Centrum Ochrony Mokradeł, wszczęto postępowanie w sprawie wykonania sieci rowów odwadniających torfowisko stanowiące obszar Natura 2000 „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej”. Na mocy decyzji RDOŚ w Katowicach latem tego roku dokonano na miejscu działań naprawczych, polegających na zasypaniu wybranych (kluczowych dla odpływu wód z terenu torfowiska) odcinków rowów oraz budowy zastawek. W trakcie październikowych oględzin terenu, zaobserwowano liczne uszkodzenia wykonanych przetamowań (wywołane najprawdopodobniej rozmyciem przez deszcze i spływającą wodę) oraz miejscowe poszerzenie i pogłębienie rowów na skutek erozji wodnej na odcinkach o większym spadku terenu. Strony biorące udział w prowadzonych przez RDOŚ w Katowicach oględzinach zdecydowały wspólnie o konieczności podjęcia kolejnych prac naprawczych. Uzgodniono, że optymalnym terminem na wykonanie napraw istniejących zastawek oraz na budowę nowych będzie przedwieśń 2011 r.

6. Pobyt wolontariuszy z Wielkiej Brytanii

W sierpniu 2010 r. zorganizowano w Polsce pobyt wolontariuszy z Anglii. Grupa przyrodników i aktywistów związanych z siecią EuCAN (European Conservation Action Network) działającą na rzecz szerzenia czynnej ochrony przyrody w Europie, pod nadzorem członków CMok w okresie 3-17 sierpnia pracowała na trzech zagrożonych zarastaniem torfowiskach. Ich działania polegały na usuwaniu zakrzaczeń oraz roślinności zielnej (głównie ekspansywnej trzciny) i objęły ok. 1 ha torfowiska niskiego na terenie Bagna Całowanie (prace mające na celu odsłonięcie bezpośredniego otoczenia kładki), ok. 2 ha torfowiska alkalicznego w rezerwacie Torfy Orońskie (rozświetlenie stanowiska lipiennika Loesela) oraz ok. 2 ha torfowiska alkalicznego w Sarnetkach (ograniczenie ekspansji trzciny). W ramach czasu wolnego wolontariusze mieli okazję zwiedzić Warszawę, odbyć wycieczkę

ornitologiczną, rejs łódkami po Wiśle, odwiedzić Biebrzański Park Narodowy, zakosztować regionalnych przysmaków i tradycyjnej podlaskiej bani.

7. Wdrażanie PROW 2007-2013

• Pomoc w pozyskiwaniu dopłat rolnośrodowiskowych

W ramach działalności związanej z realizacją Programu Rolnośrodowiskowego Centrum Ochrony Mokradeł świadczyło w 2010 r. usługi wspomagające pozyskiwanie dopłat przez rolników posiadających grunty zlokalizowane na terenach cennych przyrodniczo. Przygotowano trzy plany rolnośrodowiskowe - dla gruntów położonych w granicach obszaru Natura 2000 Podeblocie (PLH140033), dla gruntów położonych na terenie obszaru Natura 2000 Bagno Całowanie oraz dla gruntów leżących w dolinie Kostrzyni. Poza tym sporządzono trzy aneksy do planów, których realizacja rozpoczęła się w roku 2009 – wszystkie dotyczyły gruntów znajdujących się w obszarze Natura 2000 Bagno Całowanie (wśród nich także aneks do planu rolnośrodowiskowego realizowanego przez Centrum Ochrony Mokradeł). We wszystkich trzech przypadkach wprowadzone zmiany dotyczyły niewielkich korekt deklarowanych powierzchni, uwzględniające aktualną realizację pakietów oraz powierzchnie orzeczone przez ARiMR. Rolnikom, dla których CMok opracowywał plany rolnośrodowiskowe we wcześniejszych latach, udzielano również pomocy przy wypełnianiu wniosków o uzyskanie dopłat (zarówno obszarowych, jak i rolnośrodowiskowych) oraz przy prowadzeniu rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

• Realizacja planu rolnośrodowiskowego Stowarzyszenia

Zgodnie z zapisami planu rolnośrodowiskowego dla CMok na lata 2009-2014 oraz z uwzględnieniem zmian wprowadzonych późniejszym aneksem, Centrum Ochrony Mokradeł prowadziło w 2010 r. ekstensywną gospodarkę kośną na terenie Bagna Całowanie oraz Puszczy Kampinoskiej – łącznie na obszarze 33,73 ha trwałych użytków zielonych. Niemal cała użytkowana przez CMok powierzchnia znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Bagno Całowanie, jedynie 0,5 ha łąk użytkowanych jest na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Kampinoska. Realizowane pakiety rolnośrodowiskowe obejmują następujące warianty:

- 3.1 – Ekstensywna gospodarka na łąkach i pastwiskach – 7,90 ha
- 5.1 – Ochrona siedlisk lęgowych ptaków – Natura 2000 – 17,55 ha
- 5.2 – Mechowiska – Natura 2000 – 1,76 ha
- 5.4 – Łąki trzęślicowe i selernicowe – Natura 2000 – 0,95 ha
- 5.5 – Murawy ciepłolubne – Natura 2000 – 0,22 ha
- 5.6 – Półnaturalne łąki wilgotne – Natura 2000 – 3,80 h

Pozostałe 1,55 ha łąk użytkowanych jest poza pakietami rolnośrodowiskowymi.

Złożony w maju 2010 r. wniosek o przyznanie jednolitej płatności obszarowej oraz płatności rolnośrodowiskowej został rozpatrzony pozytywnie, w efekcie czego w grudniu 2010 r. ARiMR wydała decyzje przyznające pełne wnioskowane przez CMok kwoty dopłat.

8. Współorganizacja międzynarodowej konferencji „Mire Ecosystem Dynamics & Conservation of Biodiversity”

W dniach 16-17 lipca w Goniądzu w ośrodku „Bartłowizna” odbyła się międzynarodowa konferencja podsumowująca finansowany z mechanizmu norweskiego „The Red Bog project” – interdyscyplinarny projekt badawczy realizowany w obszarze ochrony

ścislej „Czerwone Bagno” na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego. Centrum Ochrony mokradeł współorganizowało tę konferencję wraz z głównym uczestnikiem projektu – Zakładem Hydrologii i Zasobów Wodnych SGGW. W czasie konferencji prezentacje w języku angielskim wygłosiło 32 prelegentów w tym trzech członków CMok: Wiktor Kotowski, Ewa Jabłońska oraz Łukasz Kozub. Ze strony CMok organizacją konferencji zajmował się Łukasz Kozub, a pomagała mu Magdalena Galus oraz Wiktor Kotowski.

9. Współorganizacja sesji terenowej „IMCG Field Symposium in Slovakia and Poland”

W dniach 5-17 lipca 2010 Centrum Ochrony Mokradeł współorganizowało wraz ze Statna Ochranu Prirody Slovenskiej Republiki oraz IMCG (International Mire Conservation Group) sesję terenową dla około 40 naukowców – członków IMCG z całego świata (w tym z wielu krajów Europy, ale także Kanady i RPA). CMok odpowiadało za Polską część sesji (9 dni), w trakcie której uczestnicy odwiedzili torfowiska (szczególnie torfowiska niskie) wschodniej Polski. Trasa przebiegała od Kotliny Orawsko-Nowotarskiej, poprzez Ponidzie, Torfowiska Chełmskie, Bagno Całowanie, aż po torfowiska Biebrzy, Rospudy, niewielkie torfowiska w Puszczy Augustowskiej i Puszcze Romincką. Głównym prowadzącym i organizatorem był Paweł Pawlikowski, przewodniczący zarządu CMok, pomagali mu na różnych odcinkach trasy Filip Jarząbkowski, Łukasz Kozub oraz Wiktor Kotowski.

10. Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia i zmiany w Statucie Centrum Ochrony Mokradeł

18 marca 2010 r. odbyło się Walne Zgromadzenie Członków Centrum Ochrony Mokradeł. W trakcie spotkania przedstawione zostały sprawozdania z działalności stowarzyszenia w okresie 2007-2009. Na drodze głosowań udzielono absolutorium dotychczasowemu Zarządowi, wybrano nowe władze stowarzyszenia (członkiem Zarządu przestała być Kamila Brzezińska, zastąpił ją Łukasz Kozub, przewodniczącym Zarządu został Paweł Pawlikowski), powołano nowy skład Komisji Rewizyjnej, zaakceptowano proponowane zmiany w statucie oraz przyjęto uchwałę upoważniającą Zarząd do podjęcia działań w zakresie przekazania Klubowi Przyrodników środków stanowiących własność stowarzyszenia. Kolejne zmiany w statucie wprowadzone zostały 24 września 2010.

11. Projekt NFOŚiGW „Modernizacja serwisu informacyjno-edukacyjnego Bagna.pl”

Realizacja projektu rozpoczęła się w listopadzie 2009 r. Zaplanowana modernizacja serwisu Bagna.pl miała na celu uatrakcyjnienie pozyskiwania wiedzy z zakresu ochrony terenów podmokłych przez internautów oraz poprawę funkcjonowania samego portalu (ułatwienie administrowania stroną, wzbogacenie o nowe mechanizmy interaktywnego udziału użytkowników w procesie edukacyjnym). W roku 2010 zatrudniony na potrzeby projektu administrator na bieżąco prowadził serwis Bagna.pl (funkcjonujący w starej wersji jeszcze do końca 2010 roku) oraz nadzorował działania związane z tworzeniem nowej wersji serwisu (w efekcie upublicznionej na początku 2011 r.). W celu stworzenia stanowiska pracy dla administratora zakupiono komputer przenośny z oprogramowaniem oraz biurko z krzesłem.

Bieżące zarządzanie serwisem składało się w tym okresie z następujących działań:

- **Wyszukiwanie i zamieszczanie na stronach serwisu aktualnych informacji związanych z mokradłami**

Aktualności z dziedziny mokradłowej pojawiały się na bieżąco na głównej stronie serwisu. Obejmowały one zarówno informacje prasowe donoszące o zagrożeniach konkretnych obszarów podmokłych, jak i wiadomości dotyczące prowadzonych projektów ochronnych i badawczych, spotkań, konferencji i innych imprez o tematyce bagiennej. Informacje te najczęściej dotyczyły wydarzeń krajowych, w mniejszym stopniu światowych. Aktualności z ważniejszych mokradłowo regionów Polski (PN „Ujście Warty”, Biebrzański Park Narodowy, Warmia i Mazury, Puszcza Knyszyńska, Puszcza Augustowska) dostarczane były na bieżąco przez lokalnych informatorów. Podobnie jak informacje wyszukiwane przez administratora, te również zamieszczane były na głównej stronie portalu. W sumie w ciągu 2010 r. zamieszczono 146 aktualności mokradłowych. Poza tym, na stronach serwisu zamieszczane były również różnego typu publikacje w formie plików do pobrania.

- **Zamieszczanie na stronach serwisu artykułów popularno-naukowych związanych z mokradłami**

W ciągu 2010 roku na stronie Bagna.pl zamieszczono 11 obszerniejszych artykułów popularno-naukowych podejmujących problematykę zagrożeń, ochrony i różnorodności biologicznej terenów podmokłych w Polsce.

- **Redakcja i dystrybucja biuletynu informacyjnego**

Co miesiąc, w ramach podsumowania minionego miesiąca, jednorazowo do ok. 130-osobowej grupy odbiorców, rozsyłany był Bagienny Newsletter. Biuletyn ten zawierał skrót wydarzeń mokradłowych, jakie miały miejsce w minionym miesiącu, zapowiedzi wydarzeń na przyszły miesiąc oraz informacje dotyczące nowości w serwisie. Dystrybucja następowała drogą internetową. Subskrypcji można było dokonać ze strony Bagan.pl oraz bezpośrednio przez kontakt e-mailowy z redakcją serwisu.

Jednocześnie trwały prace nad stworzeniem nowej, bogatszej w treści i bardziej przejrzystej wersji serwisu. W tym celu podjęto następujące działania:

- **Wdrożenie nowego systemu zarządzania stroną internetową**

Nowy system zarządzania treścią serwisu oparty jest o licencję Joomla i dzięki swej intuicyjnej obsłudze pozwala na prowadzenie serwisu osobom nie znającym języka tworzenia stron internetowych. Treści zawarte w starej wersji serwisu zostały transponowane do nowopowstałych struktur systemu CMS. Na bieżąco były one również uaktualniane i odpowiednio modyfikowane. Zmianie w kierunku zwiększenia przejrzystości i funkcjonalności serwisu uległa organizacja podstron oraz szata graficzna (stworzono przy tym logotyp serwisu). Dzięki możliwości dodawania funkcjonalnych modułów strony zautomatyzowano archiwizację artykułów oraz dystrybucję biuletynów informacyjnych. Zrealizowano również pomysł integracji strony Stowarzyszenia z administrowanym przez CMok serwisem Bagna.pl – obecnie informacje dotyczące Centrum Ochrony Mokradel znaleźć można na stronach serwisu Bagna.pl. W ramach projektu pracowano również nad

stworzeniem edytorów umożliwiających zamieszczanie na stronach serwisu interaktywnych elementów edukacyjnych.

- **Rozbudowa modułu edukacyjnego serwisu**

W ramach realizacji misji dydaktycznej, jaką pełnić ma serwis Bagna.pl, opracowano pakiet edukacyjny, kierowanych do różnych grup odbiorców. Podejmowane w tym celu działania objęły w 2010 r.:

- Opracowanie zestawu kolorowanek, quizów i rebusów dla dzieci – Przygotowane materiały to przede wszystkim kolorowanki typu „połącz kropki”, przedstawiające zwierzęta lub rośliny występujące na terenach podmokłych, zestaw pytań dotyczących mokradeł przedstawiony w formie testu jednokrotnego wyboru, oraz zestaw rebusów słowno-obrazkowych, których rozwiązaniem są również hasła związane z tematyką mokradłową.

- Opracowanie pakietu krzyżówek i quizów dla młodzieży szkolnej – Terminologia wykorzystana w krzyżówkach i quizach kierowanych do młodzieży, wymaga już większej znajomości tematu i umiejętności pozyskiwania potrzebnej wiedzy.

- Opracowanie materiałów dydaktycznych dla nauczycieli – Dla ułatwienia prowadzenia lekcji przyrodniczych o tematyce mokradłowej, przygotowano zestaw scenariuszy zajęć do wykorzystania na poszczególnych szczeblach edukacji – od szkół podstawowych po ponadgimnazjalne.

- Opracowanie informacji o mieszkańcach mokradeł, – Przygotowano zestaw informacji o 52 gatunkach roślin, 44 gatunkach zwierząt i 6 stworzeniach legendarnych związanych z siedliskami podmokłymi. Teksty kierowane są do starszych odbiorców.

- Konkurs „Legandy Mokradłowe” – Opracowano zasady konkursu, zakupiono nagrody i rozesłano zaproszenia do udziału do ponad 100 szkół z terenu całej Polski. Informacje o konkursie znalazły się również na stronie serwisu bagna.pl. Ostateczny termin nadsyłania prac wyznaczono na 31 marca 2011 r.

- Internetowa gra mokradłowa – Przygotowano scenariusz gry, zebrano materiały graficzne konieczne do stworzenia wizualizacji gry oraz rozpoczęto prace nad tworzeniem jej oprogramowania. Scenariusz gry zakłada przygodowy charakter rozgrywek. Grę tworzy sześć planszy tematycznych – są to różne siedliska podmokłe (łąka podmokła, łąka zmiennowilgotna, mechowisko, torfowisko wysokie) oraz tereny związane z gospodarstwem (zabudowania wiejskie i aleja ogłowionych wierzb). Treści zawarte na poszczególnych planszach pozwalają poznać przyrodę mokradeł (gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tych terenów), umożliwiają naukę rozpoznawania siedlisk przyrodniczych, dostrzeganie związanych z nimi zagrożeń, a także poznawanie metod ochrony przyrody poprzez tradycyjne ekstensywne rolnicze użytkowanie.

12. Dokumentacja botaniczna do planu działalności dla gruntów dzierzawionych w Biebrzańskim Parku Narodowym

W okresie 8 lipca-15 sierpnia 2010 r. Centrum Ochrony Mokradeł prowadziło terenową inwentaryzację siedlisk i gatunków w obrębie Bagna Ławki oraz kompleksu łąk

bagiennych rozciągających się między Kobielnem a Gugnam i Stójką. W efekcie zinwentaryzowano powierzchnię ok. 407 ha. Wyniki prac terenowych zostały opracowane w formie dwóch oddzielnych dokumentacji, które posłużą za podstawę sporządzenia planów działalności dla dzierżawców w Biebrzańskim Parku Narodowym.

Pracownia
Zagospodarowania
CZĘŚĆ I ZAŁĄCZNIK

